

วิเคราะห์ธรรมชาติของสสาร Analyzing the Nature of Matter

วิธวินท์ ภาคแก้ว

Vitawin Pagkaew

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

พระครูจารุสารธรรม

phrakrujarusaratham

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

มนัสวี ศรีนนท์

ManatsaweeSrinont

สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล

Institute for Innovative learning, Mahidol University

Email:prakrujarusaratham9182@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 14 พฤษภาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 30 พฤษภาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 30 พฤษภาคม 2564

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาธรรมชาติของสสาร 2) เพื่อให้ได้ความรู้เกี่ยวกับสสาร ซึ่งหลังจากศึกษาแล้ว ผู้เขียนจึงนำมาวิเคราะห์และสรุปปัญหาพื้นฐานทางปรัชญาในประเด็นดังกล่าว จากการศึกษาพบว่า ธรรมชาติของสสารนั้นสามารถนำมาปรับใช้กับการดำเนินชีวิตได้ทั้งทางด้านครอบครัว ประเทศชาติ ไม่เฉพาะแต่ในฝั่งตะวันตกหรือตะวันออกเท่านั้น หากแต่ยังใช้ได้กับฝั่งเอเชียและทั่วทั้งโลกอีกด้วย จึงนับว่าเป็นทางอันจะนำไปสู่สังคมโลกที่สงบ สันติ และยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ : ธรรมชาติ, สสาร, ปัญหาพื้นฐานทางปรัชญา

Abstract

The objectives of this article were; 1) to study the nature of matter, and 2) to obtain knowledge of matter. After having scrutinized, the fundamental problems of philosophy were analyzed and summarized. The results showed that the nature of matter can be adapted to the lifestyle both in family and for nations. Not only adapted in the west or the east, the nature of matter can be in Asia and around the world. This can lead to a peaceful and sustainable global society.

Keywords; nature, matter, the fundamental problems of philosophy

1. บทนำ

สสารนิยม (Materialism) เป็นแนวคิดทางปรัชญาที่มีมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ นักปรัชญาตะวันตกสมัยโบราณ ที่ถือว่าเป็นบิดาแห่งสสารนิยมก็คือ ธาเลส (Thales) ผู้ที่ซึ่งพยายามที่จะค้นหาแก่นแท้ของสรรพสิ่งอันเป็นบ่อเกิดของสรรพสิ่งในโลกนี้ และธาเลสเชื่อว่า น้ำ เป็นบ่อเกิดของสรรพสิ่ง หรือเป็นปฐมธาตุของโลก ซึ่งต่อมานักปรัชญารุ่นหลังจาก ธาเลส (Thales) ก็พยายามคิดค้นหา เกี่ยวกับปฐมธาตุของสรรพสิ่งเช่นเดียวกัน

สสารนิยม (Materialism) หรือภาษาไทยเรียกว่า “วัตถุนิยม” มีต้นกำเนิดในทางฝั่งนักปรัชญาตะวันตกมากกว่านักปรัชญาตะวันออก ด้วยเหตุที่นักปรัชญาตะวันตกยอมรับการมองเห็นด้วยตา สัมผัสด้วยกาย ไม่ยอมรับการไม่มีอยู่จริงหรือโลกหลังความตาย คำว่า “Materialism” ที่ใช้ในทางจริยศาสตร์ หมายถึงทัศนคติที่ว่าศาสตร์ที่ถือว่าทรัพย์สินเงินทอง และอำนาจ ตลอดจนสิ่งที่เกี่ยวข้องด้วยสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญ เพราะอำนวยความสะดวกสูงสุดให้แก่ชีวิตได้ ท่านจึงบัญญัติศัพท์ว่า “วัตถุนิยม”

“Materialism” ที่ใช้ในทางอภิปรัชญา หมายถึง ทัศนคติที่ว่า สสาร หรือพลังงาน เป็นเครื่องกำหนดลักษณะพื้นฐานของสิ่ง หรือเหตุการณ์ทั้งหลาย แต่สสารเท่านั้นเป็นภาวะที่มีอยู่จริง นอกนั้นไม่เชื่อว่ามีอยู่จริง เป็นเพียงภาวะอนุพันธ์คือเกิดจากสสารนั่นเอง หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นผลผลิตของสสาร ท่านจึงบัญญัติศัพท์ว่า “สสารนิยม”

สสารนิยม เป็นกลุ่มนักปรัชญาที่มีแนวความคิดที่คัดค้านกับฝ่ายจิตนิยม เพราะเชื่อในความมีอยู่ต่างกัน ชาวจิตนิยมเชื่อในสิ่งที่เป็นนามธรรมว่าเป็นความแท้จริงของสรรพสิ่ง ส่วนชาวสสารนิยมเชื่อในสิ่งที่เป็นรูปธรรมว่าเป็นความแท้จริงของสรรพสิ่ง ยกตัวอย่างเช่น เรื่องของจิตที่ชาวจิตนิยมบอกว่า เป็นสิ่งที่มีอยู่จริง แต่ชาวสสารนิยมบอกว่า เป็นเพียงมันสมองที่ประกอบด้วยระบบประสาท ไม่ใช่จิต อย่างที่ชาวจิตนิยมเข้าใจกัน เป็นต้น

ทฤษฎีสสารนิยม (Materialism) สามารถแบ่งตามจำนวนปฐมธาตุของอภิปรัชญาได้เป็น 2 ทฤษฎี คือ

1. ทฤษฎีเอกนิยมฝ่ายสสารนิยม (Materialistic Monism)
2. ทฤษฎีพหุนิยมฝ่ายสสารนิยม (Materialistic Pluralism)

2. ทฤษฎีเอกนิยมฝ่ายสสาร (Materialistic Monism)

ทฤษฎีเอกนิยมฝ่ายสสาร (Materialistic Monism) ได้แก่พวกที่ถือว่า ความแท้จริงของปฐมธาตุมีเพียงสิ่งเดียว มีลักษณะเป็นรูปธรรม นั่นคือ “สสาร” กล่าวคือสิ่งที่เราสามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสเท่านั้นจึงจะเป็นจริง และเป็นสิ่งที่มีอยู่จริง นอกนั้นไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่จริง เช่น ปรัชญาสสารนิยมทั่วไป เป็นต้นว่าธาเลส (Thales) ถือว่า ปฐมธาตุของโลกคือ “น้ำ” น้ำ เป็นบ่อเกิดของสรรพสิ่ง สรรพสิ่งเกิดมาจากน้ำ และจะกลายเป็นน้ำอีก

3. ทฤษฎีพหุนิยมฝ่ายสสาร (Materialistic Pluralism)

ทฤษฎีพหุนิยมฝ่ายสสาร (Materialistic Pluralism) ได้แก่พวกที่ถือว่า ความแท้จริงของปฐมธาตุมีมากมาย แต่มีลักษณะเป็นรูปธรรม (สสาร) เช่น ปรัชญาเกี่ยวกับปรมาณูนิยม (Atomism) ของเดโมคริตัส (Democritus) ที่ว่า ปรมาณูเชิงเดี่ยวหลาย ๆ อย่างรวมตัวกันเป็น ดิน น้ำ ไฟ ลม แล้วกลายเป็นสิ่งต่าง ๆ ดังนั้น สรรพสิ่งจึงเกิดจากปรมาณู หรือมีปรมาณูเป็นบ่อเกิด หรือ ปรัชญาของเอมพิโดเคลส (Empedocles) ที่ว่า สรรพสิ่งไม่มีการเกิดขึ้นและการสลายตัวอย่างสิ้นเชิง แต่เป็นเพียงพลัง 2 อย่างของดิน น้ำ ลม ไฟ

กล่าวคือ 1. พลังตั้ง ทำให้สรรพสิ่งเกิดขึ้น หรือเกิดการรวมตัวบางส่วน 2. พลังผลัก ทำให้สรรพสิ่งสลายตัวบางส่วน

ดังนั้น ปฐมธาตุของโลก หรือบ่อเกิดของโลกตามทัศนะของเอมพิโดเคลสก็คือธาตุทั้ง 4 คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ เพราะสิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นเพราะการรวมตัวของธาตุทั้ง 4 และสลายไปเพราะการแยกออกจากกันของธาตุทั้ง 4 นั่นเอง (ทวิวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์, คอลัมน์หน้าต่างความจริง, หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ฉบับประจำวันอาทิตย์ที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2546 ปีที่ 26 ฉบับที่ 103, หน้า 6)

4. นักปราชญ์แนวสสารนิยม

นักปราชญ์ที่มีชื่อเสียงที่เกี่ยวกับสสารนิยมมีมากมาย แต่จะขอยกมาพอเป็นสังเขปดังนี้

1. ธาเลส (Thales : 624 – 547 ก่อน ค.ศ.)

แนวคิดที่สำคัญของธาเลสก็คือการค้นหาคำตอบเกี่ยวกับคำถามที่ว่า “อะไรเป็นปฐมธาตุของโลก” เขาได้สรุปแนวคิดไว้ว่า “น้ำ (Water) เป็นปฐมธาตุของโลก เพราะสรรพสิ่งเกิดมาจากน้ำ และจะกลับกลายไปเป็นน้ำอีก”ที่เป็นเช่นนั้น ธาเลสให้เหตุผลว่า เพราะน้ำมีลักษณะที่แปลก สามารถเปลี่ยนรูปได้ต่าง ๆ นานาการ ไหมวจะจับตัวเป็นของแข็ง ละลายตัวกลายเป็นของเหลว หรือแม้แต่กลายเป็นไอหรือก๊าซ ลักษณะความเป็นไปต่าง ๆ นี้ทำให้เชื่อได้ว่าเป็นต้นตอของโลก เพราะโลกมีลักษณะความเป็นไปดังกล่าว

เขายังได้อธิบายไว้ว่า เมื่อน้ำระเหยไปในอากาศ ความเย็นของน้ำก็จะค่อย ๆ แปรสภาพเป็นความร้อน นั่นคือน้ำแปรสภาพเป็นไฟ แต่เมื่อน้ำตกลงมาในรูปของสายฝน นั่นก็แสดงว่าน้ำกำลังแปรสภาพเป็นดิน ลักษณะเช่นนี้จึงเชื่อได้ว่า “น้ำเป็นปฐมธาตุของโลก”

2. อแนกซิมานเดอร์ (Anaximander : 610 – 545 ก่อน ค.ศ.)

อแนกซิมานเดอร์ แสดงความคิดเห็นคัดค้านธาเลส ผู้เป็นอาจารย์ว่า ปฐมธาตุของโลกไม่ใช่ น้ำ แต่ควรเป็นสิ่งที่มีลักษณะเป็นกลาง นั่นคือสภาวะไร้รูป (Formless Material) กล่าวคือยังไม่เป็นอะไรเลย มีลักษณะเป็นสิ่งที่ไร้ขอบเขต (infinity) มีปริมาณไม่จำกัด ดังนั้น เขาจึงสรุปว่า ปฐมธาตุของโลกก็คือ “อนันตยะ” (Infinite) เพราะอนันตยียังไม่มีลักษณะที่แน่นอนตายตัวว่าเป็นอย่างไร

3. อแนกซิเมนีส (Anaximenes : 588 – 528 ก่อน ค.ศ.)

แนวคิดที่สำคัญของอแนกซิเมนีสก็คือ ปฏิเสธแนวคิดที่ว่า น้ำและอนันต์ เป็นปฐมธาตุของโลก เขาเสนอว่า “อากาศ” (Air) เป็นปฐมธาตุของโลก เพราะว่า อากาศคือสิ่งที่เป็นวินญาณของพวกเรา เป็นองค์ประกอบของชีวิตเรา เป็นสิ่งที่ผูกพันสิ่งทั้งปวงในจักรวาล เป็นมวลสารพื้นฐานของสิ่งทั้งปวง มีพลังในการขับเคลื่อนตัวเอง แผ่ขยายไปไม่มีที่สิ้นสุด ไร้ขอบเขต มนุษย์เราจะดำรงชีวิตอยู่ได้เพราะการหายใจ หากไม่มีอากาศหายใจก็แสดงว่ามนุษย์คนนั้นไม่มีชีวิตหรือตายแล้วเขากล่าวว่า “สรรพสิ่งในโลกเกิดมาจากอากาศ อากาศทำให้เกิดเมฆ เมฆทำให้เกิดฝน และฝนตกลงมาเป็นดินและหิน แล้วก็จะกลายเป็นอากาศอีก”

4. เฮราคลิตุส (Heraclitus : 540 – 470 ก่อน ค.ศ.)

เขาเสนอแนวคิดว่ ปฐมธาตุของโลกคือ “ไฟ” (Fire) เป็นสิ่งที่มีความร้อนในตัว มีสภาพไม่คงที่ เป็นพลังที่เปลี่ยนแปลงตัวเองไปเป็นอย่างอื่นอยู่เสมอ เราจะสังเกตได้จากเปลวไฟที่เรามองเห็น จะมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แม้ว่าบางครั้งความคิดเราจะบอกว่ามันไม่เปลี่ยนแปลง แต่ความเป็นจริงเปลวไฟนั้นเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

เฮราคลิตุส กล่าวว่า ไฟ เป็นต้นตอของสรรพสิ่ง ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไฟและไฟก็เป็นทุกสิ่งทุกอย่าง ไฟเปลี่ยนไปเป็นน้ำ แล้วน้ำก็เปลี่ยนไปเป็นดิน ดินก็เปลี่ยนไปเป็นไฟอีก ธรรมชาติของไฟทำให้มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีที่สุด เพราะไฟให้ชีวิต ให้พลังงานที่ไม่คงสภาพการเปลี่ยนแปลงทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างดำรงอยู่ได้

ความเปลี่ยนแปลงจึงเป็นสัจจะ ดังนั้น เฮราคลิตุส จึงสรุปว่า “ไฟคือปฐมธาตุของโลก” ไฟจะต้องเป็นแก่นแท้ของสรรพสิ่ง (Fire must be the essence of all things)

5. โทมัส ฮ็อบส์ (Thomas Hobbes : 1588 – 1679)

ฮ็อบส์ เป็นนักสสารนิยมชาวอังกฤษ ที่ถือว่า จิตคือการทำหน้าที่ของสมอง สสารเท่านั้นเป็นความจริงแท้ นั่นคือสากลโลกเป็นประมวลแห่งสสารวัตถุ สสารวัตถุมี 2 อย่างคือ 1. สสารวัตถุชนิดที่มีความรู้สึกตัวน้อย ได้แก่สิ่งที่เราเรียกว่า สิ่งสามัญหรือสิ่งนอกกาย 2. สสารวัตถุชนิดที่มีความรู้สึกตัวมาก ได้แก่สิ่งที่เราเรียกว่า เจตภูต

ฮ็อบส์ อธิบายว่า โลกและชีวิตเป็นขบวนการเคลื่อนไหวอย่างกลไก จนเขาได้นำมาว่าเป็นบิดาแห่งลัทธิจักรกลนิยม (Mechanicism) โดยที่ลัทธินี้ถือว่า อินทรีย์ เป็นเครื่องจักรกลที่ละเอียดซับซ้อน ชีวิตคือพลังงานทางฟิสิกส์ – เคมีที่ซับซ้อนเท่านั้น ชีวิตเกิดจากสสารที่ไม่มีชีวิต คือนินทรีย์สารต่าง ๆ เช่น คาร์บอน ออกซิเจน ไฮโดรเจน ไนโตรเจน ฯลฯ สัมผัสเข้ากันเป็นอินทรีย์สารขึ้นมาเอง กลายเป็นสิ่งที่มีชีวิตขึ้น ฮ็อบส์ถือว่า ชีวิตและความคิดทุกอย่างเกิดขึ้นตามกฎกลศาสตร์ โลกเป็นเสมือนเครื่องจักรประกอบด้วยสสารและพลังงาน สสาร ชีวิต และจิต เกิดขึ้นโดยบังเอิญ ประมาณรวมตัวกันโดยบังเอิญ ไม่ใช่จุดมุ่งหมายเพื่อใคร กล่าวคือ ประมาณรวมตัวกันเป็นโมเลกุล โมเลกุลรวมตัวกันเป็นสสาร สสารรวมตัวกันเป็นดาวต่าง ๆ เป็นโลก เมื่อพื้นผิวโลกเย็นลงก็กลายเป็นสารประกอบเชิงซ้อนของคาร์บอน เรียกว่า คอลลอยด์ (Colloids) ซึ่งยังไม่มีชีวิต และวิวัฒนาการสูงขึ้น จนกลายเป็นอินทรีย์สาร เป็นชีวิตขั้นต่ำ คือพืช วิวัฒนาการสูงขึ้นไปอีกเป็นสัตว์ที่สุกักวิวัฒนาการเป็นมนุษย์ นับว่าเป็นกระบวนการวิวัฒนาการ 4 ระดับ คือ สสาร อินทรีย์สาร ชีวิต และจิต

6. คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx : 1818 – 1883)

คาร์ล มาร์กซ์ เป็นนักปรัชญาสสารนิยมแบบวิภาษวิธี (Dialectic) โดยยึดสังคมเป็นหลัก เน้นด้านสสารนิยมหรือวัตถุนิยม เพราะถือว่าสสารมีพลังพัฒนาตัวเองตามกฎวิภาษวิธีของเฮเกิล กล่าวคือต้องวางตัวให้ขัดแย้งกันเพื่อจะได้หาทางประนีประนอมกันเพื่อส่วนรวมจะได้ก้าวหน้า เมื่อประนีประนอมกันได้แล้วก็ต้องวางตัวตรงกันข้ามอีก เพื่อหาทางประนีประนอมอีก ทำลักษณะอย่างนี้เรื่อยไป ในปัจจุบัน มาร์กซ์เห็นว่าการขัดแย้งในสังคมก่อให้เกิดการพัฒนาหรือความเจริญก้าวหน้า มาร์กซ์ เชื่อว่า สสารและพลังงานทำให้เกิดชีวิต ชีวิตมนุษย์พัฒนามาจากชีวิตสัตว์ เพราะมีพฤติกรรมคล้ายคลึงกับสัตว์ในขั้นพื้นฐาน ที่กลายเป็นมนุษย์ เพราะมีคุณธรรม มีสติปัญญาสูง ก็เนื่องมาจากจิต เป็นพลังความคิด เพราะทำหน้าที่ของสมอง จิตเป็นพลังความคิดของสมองนี้เอง จึงสามารถพัฒนาจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่งได้ นั่นคือจากระดับต่ำขึ้นไปสู่ระดับสูงได้

5. สสารในพุทธศาสนา

สสารในทางพระพุทธศาสนานั้นได้กล่าวถึงเรื่องสสารและรวบรวมไว้ในขันธ 5 ประกอบไปด้วย 1) รูป สิ่งที่รับรู้ได้ด้วยตา เช่นรูปตัวคน รูปตัวสัตว์ เค้าโครง ได้แก่ ส่วนที่ผสมกันของธาตุดิน น้ำ ไฟ ลม 2) เวทนา คือความรู้สึก ได้แก่ ทุกข์ สุข อทุกขมสุข เช่น ความเจ็บปวด ทุกข์ทรมาน 3) สัญญา คือความจำได้หมายรู้ ได้แก่ จำสิ่งที่ได้รับและรู้สึกนั้นๆ 4) สังขาร คือการคิดปรุงแต่ง เช่นการแยกแยะสิ่งที่รับรู้ การคิดวิเคราะห์ 5) วิญญาณ ความรับรู้ ได้แก่ ระบบรับรู้สิ่งนั้นๆ ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ขันธ 5 นี้ รูปจัดเป็นรูปธรรม เวทนา, สัญญา, สังขาร, วิญญาณจัดเป็นนามธรรม เมื่อจัดขันธ 5 เข้าในปรมัตถธรรมตามพระสูตรนี้สัตว์ทั้งหลายจึงเป็นการรวมกันของขันธ จึงได้รับสมมุติว่าเป็นสัตว์ เป็นบุคคล

ชั้นพระพุทธรูปเจ้าทรงแสดงไว้หาประการ ดังที่ปรากฏในปัญจชั้นสูตรว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราจักแสดงชั้น 5 และอุปาทานชั้นห้า เธอทั้งหลายจงฟัง ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็ชั้นห้าเป็นไฉน ดูกรภิกษุทั้งหลาย รูปร่างใดอย่างหนึ่ง เป็นอดีต อนาคต และปัจจุบัน เป็นภายในหรือภายนอก หยาบหรือละเอียด เลวหรือประณีต อยู่ในที่ไกลหรือใกล้นี้เรียกว่า รูปชั้น เวทนาอย่างใดอย่างหนึ่ง ฯลฯ สัญญาอย่างใดอย่างหนึ่ง ฯลฯ สังขารเหล่าใดเหล่าหนึ่ง ฯลฯ วิญญาณอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นอดีต อนาคตและปัจจุบัน เป็นภายในหรือภายนอก หยาบหรือละเอียด เลวหรือประณีต อยู่ในที่ไกลหรือใกล้นี้เรียกว่า วิญญาณชั้น ดูกรภิกษุทั้งหลาย เหล่านี้เรียกว่า ชั้น 5 (<https://th.wikipedia.org/wiki/ชั้น5>)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็อุปาทานชั้นห้าเป็นไฉน ดูกรภิกษุทั้งหลาย รูปร่างใดอย่างหนึ่ง เป็นอดีต อนาคต ปัจจุบัน เป็นภายในหรือภายนอก หยาบหรือละเอียดเลวหรือประณีต อยู่ในที่ไกลหรือใกล้ เป็นไปกับด้วยอาสวะ เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน นี้เรียกว่าอุปาทานชั้นคือรูป เวทนาอย่างใดอย่างหนึ่ง ฯลฯ สัญญาอย่างใดอย่างหนึ่ง ฯลฯ สังขารเหล่าใดเหล่าหนึ่ง ฯลฯ วิญญาณอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นอดีต อนาคต ปัจจุบัน เป็นภายในหรือภายนอก หยาบหรือละเอียด เลวหรือประณีต อยู่ในที่ไกลหรือใกล้ เป็นไปกับด้วยอาสวะ เป็นปัจจัยแก่อุปาทานนี้เรียกว่าอุปาทานชั้นคือวิญญาณ ดูกรภิกษุทั้งหลาย เหล่านี้เรียกว่า อุปาทานชั้น 5 (ส.ข. 17/95/47)

ชั้นห้าเป็นภาระดังที่พระพุทธรูปเจ้าแสดงไว้ในสูตรว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราจักแสดงภาระผู้แบกภาระ เครื่องถือนั้นภาระ และเครื่องวางภาระ แก่เธอทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงฟัง จงใส่ใจให้ดี เราจักกล่าว ภิกษุเหล่านั้น ทูลรับสนองพระพุทธดำรัสแล้ว พระผู้มีพระภาคได้ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็ภาระเป็นไฉน พึงกล่าวว่า ภาระ คืออุปาทานชั้น 5 คือรูป อุปาทานชั้น คือเวทนา อุปาทานชั้น คือสัญญา อุปาทานชั้น คือสังขาร และอุปาทานชั้น คือวิญญาณ ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่าภาระ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็ผู้แบกภาระเป็นไฉน พึงกล่าวว่าบุคคล บุคคลนั้นนั่น คือท่านผู้มีชื่ออย่างนี้ มีโคตรอย่างนี้ ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่าผู้แบกภาระ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็เครื่องถือนั้นภาระเป็นไฉน? ตณหานี้ใด นำให้เกิดภพใหม่ประกอบด้วยความกำหนด ด้วยอำนาจความเพติดเพลิน มีปกติเพติดเพลินยิ่งในภพหรืออารมณ์นั้นๆ ได้แก่กามตณหา ภวตณหา วิวตณหา ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่าเครื่องถือนั้นภาระ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็การวางภาระเป็นไฉน ความที่ตณหานั้นแลดับไปด้วย สำรอกโดยไม่เหลือ ความสละ ความสละคืน ความพ้น ความไม่อาลัย ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่าการวางภาระ พระผู้มีพระภาคผู้พระสุคตศาสดา ครั้นได้ตรัสไวยากรณภาษิตนี้จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกในภายหลังว่า ชั้น 5 ชื่อว่าภาระแล และผู้แบกภาระคือบุคคล เครื่องถือนั้น ภาระเป็นเหตุนำมาซึ่งความทุกข์ในโลก การวางภาระเสียได้เป็นสุข บุคคลวางภาระหนักเสียได้แล้ว ไม่ถือภาระอื่น ถอนตณหาพร้อมทั้งมูลรากแล้ว เป็นผู้หายหิว ดับรอบแล้วดังนี้ (ส.ข. 17/49-53/25)

ในชั้นห้านี้พระพุทธรูปศาสนาแยกเป็นรูปกับนามหรือสสารกับจิต มีทัศนะที่ตรงกันข้ามกับสสารนิยม ในทางอภิปรัชญาที่ยอมรับเพียงสสารเท่านั้นที่เป็นจริง ปรากฏการณ์ในรูปอื่นๆ สามารถทอนลงได้ เป็นเพียงปรากฏการณ์ของสสาร คล้ายกับทัศนะของอชิตเกสภมพลและปฐกัจจายนะที่ยอมรับเพียงสสารเท่านั้นที่มีอยู่จริง แต่พระพุทธรูปศาสนายอมรับทั้งสสารและจิต แต่เรียกใหม่ว่ารูปนามรวมกันเข้าเรียกว่าชั้นห้า แต่ชั้นนี้ก็สิ่งที่ไม่เที่ยงยังคงเป็นไปตามกฎแห่งสามัญลักษณะที่ว่าไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ดังที่ปรากฏในอนิจจสูตรว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย รูปไม่เที่ยง สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นอนัตตา สิ่งใดเป็นอนัตตา สิ่งนั้นไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ตัวตนของเรา ข้อนี้ อริยสาวก พึงเห็นด้วยปัญญาอันชอบ

ตามความเป็นจริงอย่างนี้ เวทนาไม่เที่ยง ฯลฯ สัญญาไม่เที่ยง ฯลฯ สังขารไม่เที่ยง ฯลฯ วิญญาณไม่เที่ยง สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นอนัตตา สิ่งใดเป็นอนัตตา สิ่งนั้นไม่ใช่ของเรา ไม่เป็นเรา ไม่ใช่ตัวตนของเรา ข้อนี้อรยสาวก พึงเห็นด้วยปัญญาอันชอบ ตามความเป็นจริงอย่างนี้ อรยสาวกผู้ได้สดับแล้ว เห็นอยู่อย่างนี้ ฯลฯ ย่อมรู้ชัดว่าชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว กิจที่ควรทำ ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี (ส.ข. 17/42/21)

วิญญาณชั้น ๕ จัดเข้าในจิต, เวทนาชั้น ๕, สัญญาชั้น ๕, สังขารชั้น ๕ จัดเข้าในเจตสิก, รูปชั้น ๕ จัดเข้าในรูป, การหมดเหตุปัจจัยของนามรูป จัดเข้าในนิพพาน, ชั้น ๕ จัดเข้าในไตรลักษณ์ (<https://th.wikipedia.org/wiki/ชั้น๕>) ซึ่งแตกต่างจากสสารฝ่ายสสารนิยมที่ไม่ยอมรับเรื่องของจิต

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงกล่าวไว้ในพระไตรปิฎกมตสังคห แปลว่า การรวบรวมจิต เจตสิก รูป นิพพาน บัญญัติ ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในอภิธรรม 7 คัมภีร์

สำหรับในปริกษณ์ที่ 6 นี้ เป็นการแสดงเรื่องรูป ซึ่งได้แก่เรื่องสสารและพลังงานในวิทยาการทางโลกทางวิทยาศาสตร์

คำว่า ปรมาณู แยกออกเป็น 2 บท คือ ปรม + อตถ

ปรม = เป็นธรรมอันประเสริฐ เพราะจะไม่ผันแปรกลับกลอก

อตถ = เนื้อความในคัมภีร์พระอภิธรรม

รวมกันเข้าทั้ง 2 บทแล้ว ก็ได้แก่ธรรมชาติอันประเสริฐ เพราะจะไม่ผันแปรกลับกลอกด้วยกาลเวลา หรือสถานที่ เป็นความจริงอย่างไร ก็จะเป็นความจริงอยู่อย่างนั้นตลอดไป เช่นรูปทั้งหลายไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ รูปในอดีตหรือในปัจจุบัน ไม่ว่ารูปนั้นจะอยู่ในที่ใด ย่อมมาจากหน่วยเล็กๆ แล้วรูปเหล่านั้นมารวมกัน และบรรดารูปทั้งหลายตั้งมั่นอยู่ไม่ได้ ย่อมผันแปรเปลี่ยนแปลงไปมา ไม่มีใครจะสามารถบังคับให้มันหยุดอยู่นิ่งๆ ได้ เป็นต้น

การแสดงธรรมอันเป็นความจริงของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีอยู่ 2 ประการ คือ 1. ทรงแสดงธรรมตามความจริงที่เรียกว่า สมมุติสัจจะ อันเป็นความจริงที่สมมุติขึ้นมาของบรรดาสัตว์ทั้งหลาย ธรรมเหล่านั้นก็ได้แก่ พระสูตร พระวินัย และปุคคลบัญญัติ หรือสมมุติสัจจะของชาวโลกทั้งหลายที่ใช้กันอยู่ 2. ทรงแสดงธรรมตามความเป็นจริงของสภาวะ ชื่อว่า ปรมาณูสัจจะ คือ ความจริงอันประเสริฐ ซึ่งได้แก่พระอภิธรรมทั้ง 6 คัมภีร์ (เว้นปุคคลบัญญัติ)

ในพระพุทธศาสนาได้แยกธาตุ (สสาร) ให้เล็กลงๆ จนในที่สุดถึงอนุ ปรมาณู แล้วในปรมาณูหนึ่งนั้น เรียกว่า อวินิโยกรูป 8 อันหมายถึงรูปที่จำแนกออกไปเป็น 8 ส่วน คือ 1. ภาวธาตุ ๒. อาโปธาตุ ๓. วาโยธาตุ ๔. เตโชธาตุ ๕. ธาตุไฟ ๖. วัณณธาตุ ๗. ธาตุสี ๘. คันธธาตุ ๙. รสธาตุ ๑๐. โสภณธาตุ ๑๑. ธาตุที่น้อยแล้วสร้างความเจริญเติบโตแก่สัตว์ได้

ในพระพุทธศาสนาได้สอนถึงการแยกธาตุออกให้เล็กลงๆ ไปเป็นลำดับจนถึงอนุ ปรมาณูเหมือนกัน แต่มิได้สอนให้ทำปรมาณูเพื่อช่วยในการผลิตสร้างสิ่งใดในทางสันติ หรือให้ทำลูกระเบิดปรมาณูเพื่อแก้การทำลายกันในเวลาเกิดสงคราม หากแต่สอนเรื่องปรมาณูเพื่อให้บังเกิดความเข้าใจในเรื่องของชีวิต เฉพาะอย่างยิ่งทางฝ่ายรูปธรรม เพื่อให้เข้าใจตามความเป็นจริง จริงๆ (ปรมาณู) เพื่อมิให้หลงผิดหรือละเมอเพ้อฝันจนเป็นเหตุให้ตั้งอยู่ในความประมาทในปัญหาของชีวิต แล้วยังเป็นหนทางที่จะเข้าไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ชีวิตหลุดรอดไปจากความทุกข์ด้วยปรมาณูในพระพุทธศาสนาแยกจากเม็ดข้าวเปลือกให้เล็กลงๆ ไปเรื่อยๆ จนถึงปรมาณู (<http://www.dharma-gateway.com/ubasok/boonmee/boonmee-08-01.htm>)

พระพุทธศาสนานี้สามารถมองลึกลงไปจากใหญ่ไปหาเล็กไล่เรียงลงไปตามลำดับ หากนำไปเทียบกับฝ่ายสสารนิยม ที่กล่าวถึงเรื่องปรมาณูนั้น โดยอดีตไม่สามารถแยกออกได้แต่ในปัจจุบันยุคศตวรรษที่ 21

สามารถแยกออกได้เนื่องจากความเจริญทางเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถผลิตเครื่องมืออันทันสมัย แต่ในทางพระพุทธศาสนานั้นสามารถแยกสรุปให้เล็กลงๆ ไปตามลำดับขั้นถึงอณู ปริมาณเช่นเดียวกันเพราะต้องการสอนในเรื่องของการไม่ทำลายชีวิต และการไม่ประมาทในการใช้ชีวิต

6. บทสรุป

จากที่กล่าวมาทั้งหมด สามารถวิเคราะห์ธรรมชาติของสสารโดยสรุปได้ดังนี้คือพระพุทธศาสนาจะมีทัศนะที่ตรงกันข้ามกับสสารนิยม เนื่องจากสสารนิยมเชื่อความเป็นจริง สัมผัสได้ ทุกอย่างดับสลายไปตามกาลเวลา ซึ่งตัวเวลาจะเป็นผู้กำหนด แต่ในทางพระพุทธศาสนานั้นได้รวมเอาภายในกับจิตเข้าด้วยกันและรวมอยู่ในขั้น 5 ประกอบไปด้วย 1) รูป สิ่งที่รับรู้ได้ด้วยตา เช่นรูปตัวคน รูปตัวสัตว์ เคี้ยวโครง ได้แก่ ส่วนที่ผสมกันของธาตุดิน น้ำ ไฟ ลม 2) เวทนา คือความรู้สึก ได้แก่ ทุกข์ สุข อทุกข์ สุข เช่น ความเจ็บปวด ทุกข์ทรมาน 3) สัญญา คือความจำได้หมายรู้ ได้แก่ จำสิ่งที่ได้รับและรู้สึกนั้นๆ 4) สังขาร คือการคิดปรุงแต่ง เช่นการแยกแยะสิ่งที่รับรู้ การคิดวิเคราะห์ 5) วิญญาณ ความรับรู้ ได้แก่ ระบบรับรู้สิ่งนั้นๆ ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เมื่อมนุษย์ได้เข้าใจถึงที่มาที่ไปของสสาร ทั้งฝ่ายวัตถุนิยม (Materialism) และสสารในทางพระพุทธศาสนาอย่างถ่องแท้แล้ว ผู้เขียนเชื่อเหลือเกินว่า จะนำความสุขทั้ง สันติภาพ ภารดรภาพ และเสรีภาพ ที่มั่นคงและยั่งยืนมาสู่โลกใบนี้ตราบนานเท่านาน

บรรณานุกรม

หนังสือ

- กิริติ บุญเจือ. (2528). **แก่นปรัชญากรีก**. กรุงเทพฯ ฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- กิริติ บุญเจือ. (2527). **แก่นปรัชญายุคกลาง**. กรุงเทพฯ ฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2534). **ปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่**. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย.
- ชัยวัฒน์ อัดพัฒน. (2522). **ปรัชญาตะวันตกร่วมสมัย 1**. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เดือน คำดี. (2530). **ปัญหาปรัชญา**. กรุงเทพฯ ฯ: โอเดียนสโตร์.
- เดือน คำดี. (2534). **พุทธปรัชญา**. กรุงเทพฯ ฯ: โอเดียนสโตร์.
- บุญมี แผ่นแก้ว, ผศ.. (2536). **ปรัชญา**. กรุงเทพฯ ฯ : โอเดียนสโตร์.
- บุญย์ นิลเกษ, ดร.. (2526). **เมตาฟิสิกส์เบื้องต้น**. เชียงใหม่ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่.
- บรรจบ บรรณรุจิ. (2533). **จิต มโน วิญญาณ**. กรุงเทพฯ ฯ : ไร่เรือนสมาธิ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2532). **พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ – ไทย**. กรุงเทพฯ ฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วิธาน สุชีวงศ์ และคณะ, ผศ.. (2532). **ปรัชญาเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สถิต วงศ์สุวรรณ, รศ.. (2540). **ปรัชญาเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ ฯ : อักษรพิทยา.
- สุจิตรา (อ่อนค้อม) รณริน, รศ.. (2540). **ปรัชญาเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ.
- สนิท สีสำแดง. (2538). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนา**. กรุงเทพฯ ฯ: นิลนารการพิมพ์.
- สนิท สีสำแดง. (2544). **ปรัชญาเถรวาท**. กรุงเทพฯ ฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุเมธ เมธาวิทยกุล, รศ.. (2540). **ปรัชญาเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ ฯ: โอเดียนสโตร์.
- อดิศักดิ์ ทองบุญ. (2533). **คู่มืออภิปรัชญา**. กรุงเทพฯ ฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- อดิศักดิ์ ทองบุญ. (2536). **ปรัชญาอินเดียร่วมสมัย**. กรุงเทพฯ ฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- อดิศักดิ์ ทองบุญ. (2532). **ปรัชญาอินเดีย**. กรุงเทพฯ ฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

อมร ไสภณวิเศษฐวงศ์, ผศ.. (2520). **ปรัชญาเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : ประสานมิตร.

เว็บไซต์

<https://th.wikipedia.org/wiki/ชั้น5>, 30/9/2562.

<http://www.dharma-gateway.com/ubasok/boonmee/boonmee-08-01.htm>, 30/9/2562.

<http://www.baanjomut.com/library/002/>, 30/9/2562.